

A Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpontjának állásfoglalásai

Felszabadulás

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány már 1945-ben a felszabadulás ünnepévé nyilvánította április 4-ét, de az csak 1950-től, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának 10. számú törvényerejű rendeletével vált kiemelt állami ünnepé a kommunista diktatúra idején. A törvényerejű rendelet szerint „április 4. a legdöntőbb fordulat Magyarország ezeréves történetében és a magyar nép küzdelmeiben gazdag életében [...] Április 4. a magyar nép soha el nem múló hálájának, forró szeretetének, a baráti és szövetségi hűségnek ünnepe, felszabadítója, példaképe, függetlenségének oltalmazója, a béke legfőbb őre és legerősebb támasza a Szovjetunió, a dicsőséges szovjet hadsereg, néptünk és a haladó emberiség tanítója s igaz barátja, a nagy Sztálin iránt.” Bár az idegen ország fegyveres erejének számító német hadsereg kiűzése és az önkényuralmi nyilaskeresztes hatalom megtörése számos civil mentett meg a haláltól vagy közvetlen életveszélytől, más civil emberek vagy néha ugyanazok életét viszont a szovjet hadsereg, vagyis szintén egy idegen ország fegyveres ereje sodort életveszélybe vagy ölt meg. Utóbbiak hozzátartozói számára a felszabadulás kifejezés használata kegyeletsértő is lehet. A kifejezés a kommunista diktatúra egyik legfontosabb állami ünnepére, ezzel az önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül utal, ezért nem használható.

Gorkij

Világirodalmi jelentőségű orosz-szovjet író, irodalomkritikus, publicista (1868–1936). Már neves íróként lesz az 1900-as évek elején az Oroszországi Szociáldemokrata Párt tagja, a bolsevik csoporthoz csatlakozik. Leninnel szemben korainak tartja a forradalmat 1917-ben, de támogatja a konszolidálódó szovjethatalmat, világirodalmi kiadót szervez. Politikai konfliktusok miatt 1921-től 1931-ig külföldön él, 1931-ben hazatér, a Szovjet Írószövetség első elnöke lesz, így részt vesz a szovjet önkényuralmi rendszer fenntartásában, ha annak egyes jelenségeit nemegyszer éles konfliktusokat vállalva bírálja. Neve ezért közterület és közintézmény elnevezésére nem használható.

Kisdobos

A kifejezés közterület vagy közintézmény nevéként a Magyar Úttörők Szövetségének egykori tagságára való felkészítésre vonatkozik. A Kisdobosok (akik az általános iskola alsó tagozatos tanulói lehettek) 6. pontja szerint „A kisdobos úgy él, hogy méltó legyen az úttörők vörös nyakkendőjére.” A Magyar Úttörők Szövetségének legfontosabb feladata az iskolás gyermekek kommunista ideológia szerinti nevelése, valamint a DISZ (Dolgozó Ifjúság Szövetsége), illetve 1957-től a KISZ (Kommunista Ifjúsági Szövetség) tagságra

történő felkészítés volt. E két utóbbi szervezet az önkényuralmi politikai rendszerben meghatározó szereppel bíró kommunista párt (Magyar Dolgozók Pártja, majd Magyar Szocialista Munkáspárt) ifjúsági szervezete volt. Mivel a kifejezés a kommunista diktatúrára, így XX. századi önkényuralmi rendszerre közvetlenül utal, közterület vagy közintézmény neveként nem használható.

Lenin

Lenin, Vlagyimir Iljics Uljanov (1870–1924). 1917-től a Népbiztosok Tanácsának elnökeként meghatározó szerepe volt a szovjet kommunista diktatúra kiépítésében és fenntartásában. Neve tehát közterület elnevezésére nem használható, mivel Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában és kiépítésében vett részt.

Micsurin

Orosz-szovjet botanikus, növénytermesztő (1855–1935). Bár pályája korai szakaszának szakmai teljesítményét elismerik, az 1920-as évek végétől a liszenkoizmus-micsurinizmusra hivatkozva az elméletével és gyakorlatával ellentétes nézeteket képviselő tudósokat elhíhatatlanná tették, börtönbe zárták vagy kivégezték a kommunista diktatúra idején. Önkényuralmi rendszer megalapozásában, kiépítésében, fenntartásában közvetlenül nem vett részt, ugyanakkor neve közvetlenül utal, összekapcsolódik az önkényuralmi rendszer idején történetekre.

Tóth Ferenc

(1891–1944). Fémunkás, kommunista politikus. A szolnoki gőzfűrésztelep vezetőjeként, a szakszervezet képviselőjeként a tanácsköztársaság idején a helyi direktórium tagja (1919. március–július). A két világháború között helyi szinten részt vett az illegális kommunista mozgalomban. Ezért többször letartóztatták. 1944-ben bombatámadás áldozata lett.

Úttörő

A kifejezés közterület vagy közintézmény neveként a Magyar Úttörők Szövetségének egykori tagjára vonatkozik. A Magyar Úttörők Szövetségének legfontosabb feladata az iskolás gyermekek kommunista ideológia szerinti nevelése, valamint a DISZ (Dolgozó Ifjúság Szövetsége), illetve 1957-től a KISZ (Kommunista Ifjúsági Szövetség) tagságra történő felkészítés volt. E két utóbbi szervezet az önkényuralmi politikai rendszerben meghatározó szereppel bíró kommunista párt (Magyar Dolgozók Pártja, majd Magyar Szocialista Munkáspárt) ifjúsági szervezete volt. Mivel a kifejezés a kommunista diktatúrára, így XX. századi önkényuralmi rendszerre közvetlenül utal, közterület vagy közintézmény neveként nem használható.

Zalka Máté

Kommunista mozgalmi vezető (1896–1937). 1916-ban orosz hadifogságba került és 1917 után a Vörös Hadseregben harcolt. Később a szovjet állambiztonsági szervek munkatársa, a mezőgazdaság erőszakos kollektivizálásának aktív résztvevője. Irodalmi tevékenységet is kifejtett. A szovjetunióbeli magyar kommunista emigráció tevékeny tagja, különböző

szovjet intézmények (pl. Forradalmi Színház stb.) vezetője. 1936-tól Spanyolországban a köztársaságiak oldalán Lukács Pál néven harcolt és esett el. A szovjet állambiztonsági szervek munkatársaként és szovjet állami intézmények vezetőjeként aktívan részt vett a kommunista diktatúra kiépítésében és fenntartásában, ezért neve közterület elnevezésére nem használható.

Budapest, 2015. június 5.